

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Tunniste: HE 15/2020 vp

Asia: Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:n asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esitykseen aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää tilaisuudesta lausua näkemyksensä aikuiskoulutusetuuksia koskevan lain muuttamisesta. Hallituksen tavoite edistää palkansaajien mahdollisuutta opiskella työteon ohessa aikuiskoulutustuella on kannatettava. Samoin matalapalkka-alalla työskentelevien kannustaminen opiskeluun aikuiskoulutustuella on hyvin perusteltu tavoite, joka edistää osaamisen ja koulutustason nousua koko yhteiskunnassa. JHL suhtautuu pääosin myönteisesti esitettyihin muutoksiin, mutta esittää kriittisiä huomioita aikuiskoulutustukeen esitetystä leikkauksista.

Sovitellun aikuiskoulutustuen keston pidentäminen on perusteltua

Hallituksen esityksessä aikuiskoulutustuen *kokonaiskeston* ei ehdoteta muutoksia.

Aikuiskoulutustukea on mahdollista saada yhteensä 15 kuukauden ajan työuran aikana. Tällä hetkellä kuitenkin lyhytkin opiskelu kuluttaa kokonaisen aikuiskoulutustukikuukauden, eikä nykyinen malli kannusta sovitellun aikuiskoulutustuen käyttöön. Nyt esitettyjen muutosten toteutuessa soviteltua aikuiskoulutustukea olisi jatkossa mahdollista saada enimmillään 30 kuukautta, tuen edellytysten täytyessä. Tämä ei vaikuttaisi tuen kokonaiskeston, sillä soviteltu tuki kuluttaisi puolikkaan tukikuukauden. Lisäksi kokoaikaiseen opiskeluun tarkoitettua täyttä aikuiskoulutustukea, sekä työn ja opiskelun yhteensovittamiseen tarkoitettua soviteltua tukea, olisi mahdollista yhdistellä työ- ja opiskelutilanteen mukaan.

JHL katsoo edellä esitettyjen uudistusten edistävän työn ja opiskelun yhteensovittamista tehdessään sovitellusta aikuiskoulutustuesta mielekkään vaihtoehdon. Esitys on tältä osin kannatettava.

Aikuiskoulutustuen ansio-osan leikkaus kohdistuu pienituloisiin palkansaajiin

Aikuiskoulutustuki koostuu perusosasta ja ansio-osasta. Hallitus esittää nykyisen aikuiskoulutustuen ansio-osan alentamista 45 prosentista 42 prosenttiin. Etuusmenot supistuisivat runsaalla 9 miljoonalla eurolla vuodessa vuoden 2018 menoihin verrattuna. Toisaalta uudistuksessa on varauduttu sovitellun aikuiskoulutustuen käytön mahdolliseen lisääntymiseen.

Esityksen mukaan muutokset supistaisivat euromääräisesti erityisesti pieniä sovittelutuloja saavien aikuiskoulutustukea. Tukikuukauden aikana *merkittäviä ansiotuloja ja huomattavia sovittelutuloja* saavilla työntekijöillä aikuiskoulutustuki puolestaan kasvaisi. Muutoksilla kannustettaisiin osa-aikaiseen opiskeluun sovittelulla aikuiskoulutustuella. Lisäksi uudistus leikkaisi täyttä aikuiskoulutustukea kaikissa tuloluokissa. Tämäkin kannustaisi työnteon lisäämiseen ja vähentäisi täyden aikuiskoulutustuen käyttöä. Esityksen mukaan täyden aikuiskoulutustuen käytön väheneminen edistäisi lakimuutoksen tavoitteita. (HE 15/2020, s. 15, 18.)

Työ- ja elinkeinoministeriö huomauttaa lakiesitystä koskevassa lausunnossaan uudistuksen hyödyttävän eniten keskimääräistä suurempia ansiotuloja saavia palkansaajia, jotka tulojensa vuoksi saisivat myös suurempia sovittelutuloja. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan lakiesitys ei kannusta matalapalkka-aloilla työskenteleviä ja matalasti koulutettuja työntekijöitä työn ja opiskelun yhteensovittamiseen ja on tältä osin ristiriidassa lakiesityksen keskeisen tavoitteen kanssa.

Valtiovaraministeriö puolestaan on lakiesitystä koskevassa lausunnossaan tuonut esille täyden aikuiskoulutustuen leikkauksen negatiiviset kannustinvaikutukset. Vaikka etuuden lasku olisi täyttä aikuiskoulutustukea saavien osalta pienimmillään alimmissa tuloluokissa, olisi etuuden heikennyksen negatiivinen kannustinvaikutus todennäköisesti merkittävin juuri pienituloisilla palkansaajilla, valtiovarainministeriö huomauttaa.

JHL yhtyy työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön näkemyksiin ja muistuttaa, että julkisia palveluita tuottavien pienituloisten työntekijöiden palkat eivät mahdollista suuria sovittelutuloja tai säädyllistä täyttä aikuiskoulutustukea. Aikuiskoulutustuen käyttö keskittyy tällä hetkellä erityisesti korkeasti koulutetuille. Aikuiskoulutustuen ansio-osan leikkaamisen vaikutukset kohdistuisivat erityisesti pienituloisiin työntekijöihin, sillä kaikki tuen kokonaismäärään kohdistuvat heikennykset heijastuvat välittömästi päivittäisiin kulutusmenoihin ja valintoihin, vaikuttaen myös koulutuspäätöksiin. JHL odottaa hallituksen huomioivan ministeriöissä esitetyt näkemykset uudistuksen negatiivista kannustinvaikutuksista.

JHL muistuttaa, että opiskelija itse ei yleensä voi vaikuttaa siihen, miten opinnot on järjestetty. Tutkintojohtainen opiskelu edellyttää usein täysipäivästä opiskelua, mikä rajoittaa opiskelevan palkansaajan mahdollisuutta päättää itsenäisesti osa-aikaisesta opiskelusta ja työnteosta. Esitetyt vaikkakin maltilliset leikkaukset aikuiskoulutustukeen heikentäisivät mahdollisuuksia osallistua kokoaikaiseen opiskeluun pienituloisten palkansaajilla.

JHL:n mukaan sovitellun aikuiskoulutustuen kehittämisen ei tulisi tapahtua täyden aikuiskoulutustuen kustannuksella. Aikuiskoulutustukea uudistettaessa tulisi huomioida neutraalisti kokoaikaisesti ja osa-aikaisesti opiskelevat aikuiskoulutustuen käyttäjät. Kaikki työsuhteessa tapahtuva osaamisen

kehittäminen edistää palkansaajan työmarkkinakelpoisuutta sekä työnantajan ja yhteiskunnan osaamisvoimavaroja. JHL katsoo, että hallituksen tulisi kannustaa palkansaajia osaamisensa kehittämiseen ja opiskeluun niin työn ohessa osa-aikaisesti opiskellen kuin työsuhteen aikana kokoaikaisesti opiskellen.

Hallituksen esitys sovitellun aikuiskoulutustuen keston pidentämisestä on kannatettava. Muutokset tulisi kuitenkin pyrkiä toteuttamaan ilman ansio-osaan tehtävää leikkausta, jonka vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin pienituloisiin palkansaajiin. JHL muistuttaa, että vuonna 2017 aikuiskoulutustuen perusosaa leikattiin 15 %, samalla kun tuen kestoä supistettiin 19 kuukaudesta 15 kuukauteen. Osaamisen kehittäminen tulisi nähdä investointina. Vaikka JHL kannattaa esitettyä aikuiskoulutustukilain uudistusta, suhtautuu liitto kriittisesti esitettyyn aikuiskoulutustuen ansio-osan leikkaukseen.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry edustaa 200 000 julkisrahoitteisissa palveluissa työskentelevää palkansaajaa. Liitto puolustaa jäsentensä työoikeuksia ja työoloja sekä edistää kaikkien palkansaajien mahdollisuuksia osaamisensa kehittämiseen. Liiton oma kansanopisto JHL-opisto vastaa osaltaan jäsenten osaamisen kehittämisestä. Opiston ja JHL ry:n koulutukset keräävät vuosittain 10 000 opiskelijäkäyntiä.

Lisätietoa:

Anne Karjalainen
rehtori, koulutuksen ja yhteisten palvelujen toimialueen päällikkö
puh.050 341 0749

Janne Hernesniemi
opettaja, järjestö- ja yhteiskunnallinen koulutus
puh. 050 361 1019

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Päivi Niemi-Laine
puheenjohtaja

Teija Asara-Laaksonen
toimialajohtaja